

ПЕТРЕНКО Лариса Михайлівна,
*професор кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної
освіти ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України, доктор педагогічних
наук, професор, м. Київ*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Під час війни у закладах професійної освіти розпочались заняття. Викладачі працюють у різних умовах – хтось знаходиться в евакуації і шукає зручне місце і технічні умови для зв'язку зі своїми учнями, інші – у глибокому тилу мають можливість викладати в аудиторіях і організовувати виробниче навчання. Частина закладів освіти активно використовує змішану форму навчання, але багато хто працює дистанційно. Безумовно, нові умови вимагають нових підходів до організації освітнього процесу з підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Зрозуміло, що ці заняття не можуть бути класичними, про що йдеться і в рекомендаціях Міністерства освіти і науки України.

Сьогодні заклад освіти стає передусім осередком, де всі суб'єкти навчання можуть отримати не тільки знання і свою майбутню професію, але й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до професійної спільноти, місцевої громади. У цій кризовій ситуації у викладачів виникає потреба в опануванні різними формами і методами для гнучкої організації роботи закладу освіти, налаштування відносно комфортного освітнього процесу. Сам викладач, опинившись у надзвичайній ситуації, яка характеризується невизначеністю, постійним стресом, також шукає шляхи до одержання рівноваги, до взаємодії і діяльності. Наразі повернення до виконання хоча би деяких звичних функцій – професійних дає змогу скоріше адаптуватись до ситуації.

Тому розпочаті курси підвищення кваліфікації в Центральному інституті післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» знайшли схвальний відгук у викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Оскільки куратори-тьютори використовують різні месенджери для взаємодії зі слухачами, а заняття здебільшого проводяться дистанційно у вигляді індивідуальних консультацій або в малих групах онлайн, то окрему увагу зосередимо саме на другому (дистанційному) етапі підвищення кваліфікації. вітчизняна педагогічна спільнота має досвід змішаного і дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах, набутий під час пандемії SARS-CoV2 (COVID-19) [4].

Доцільно нагадати, що особливості **синхронного режиму** полягають у взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої «учасники **одночасно** перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції». Інакше кажучи, це звичайний урок в режимі реального часу, для проведення якого обрано конкретне цифрове середовище. **Асинхронний режим передбачає «взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, за якої учасники взаємодіють між собою із затримкою в часі»** [3]. Для організації навчання в асинхронному режимі застосовуються інтерактивні освітні платформи, різні месенджери, електронна пошта (можливо такі її функції, як чати), блоги, форуми, соціальні мережі тощо. Отже, асинхронний режим навчання потребує сформованості навичок самостійного навчання, але від традиційної самостійної роботи він відрізняється присутністю підтримки вчителем з використанням відповідних цифрових інструментів.

Водночас треба зазначити і те, що упродовж усього карантинного періоду, починаючи з березня 2020 року, відбувалося опанування цифрових сервісів, електронних освітніх середовищ. Отже, як парадоксально це не звучить, але ця епідемія виступила драйвером змін в усіх міжособистісних, ділових і державних комунікаціях, значно підвищила рівень інформаційної і цифрової компетентності педагогічної спільноти, адже програмне

забезпечення, наприклад LMS Moodle; сервіси Google for Edu для організації дистанційного та змішаного навчання – Google Classroom, Google Meet; програми «Zoom», «Skype», «Viber», «BBB»; сучасна CRM-система ICloud тощо стали невід’ємною складовою освітнього процесу. Тому включення закладів професійної освіти в активну навчальну діяльність в умовах війни сталося доволі швидко.

Однак для педагогів актуальним є професійний розвиток у процесі проходження курсів підвищення кваліфікації. На першому етапі основна увага зосереджується на реєстрації слухачів, персональних консультацій з використанням різних месенджерів (Viber, Telegram, WhatsApp, Lite), групових – у Viber, на платформі LMS AdL (електронне освітнє середовище УМО: Головна (ues.net.ua)), електронної пошти.

Метою нашого дослідження є розроблення методичних рекомендацій з підвищення кваліфікації на II етапі курсів підвищення кваліфікації (дистанційному). Як зазначено вище, освітній процес на даному етапі здійснюється в асинхронному режимі. Зміст навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів спрямований на прогресивні зміни, розвиток «властивостей та якостей особистості, які відбуваються в період після здобуття фахівцем вищої освіти й до кінця його професійної педагогічної кар’єри» [2, с. 203]. В університеті використовується широкий спектр форматів навчальних матеріалів для дистанційного навчання слухачів. Це: «текстові матеріали, відео- та аудіоматеріали, презентації, Internet-конференції, вебсемінари, тренінги тощо» [1, с. 114]. Представлення цих матеріалів у Web-бібліотеці закладу уможливило «конструювання сучасного змісту, методів роботи, безпосереднього моделювання нових форм у сфері освіти в цілому», а також «сприяє вирішенню навчально-професійних завдань освітян», розгортанню нелінійної траєкторії «комплексу сучасних знань з урахуванням різноманітності суспільних викликів, освітніх і професійних тенденцій» [1, с. 115].

Дистанційне навчання на II етапі підвищення кваліфікації викладачів підтримується через створення віртуальних кабінетів для кожної категорії слухачів на кожній кафедрі Центрального інституту післядипломної освіти (рис.1.). Щоб зайти в свій кабінет, слухач має зайти на головну сторінку (рис. 1) за посиланням: Головна (ues.net.ua)

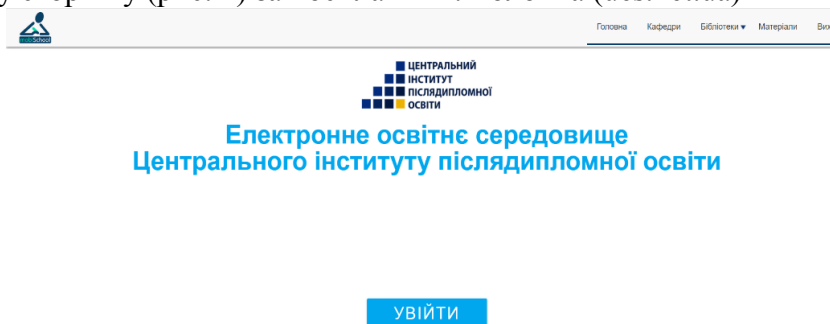

Рис.1 Головна сторінка електронного освітнього середовища ЦІПО

Наступним кроком необхідно увійти в електронне освітнє середовище, для чого потрібно використати власний логін і пароль, який надається кожному слухачу відділом науково-методичного забезпечення відкритої освіти ЦІПО. Наприклад, логін: besedinaam, пароль: 3ту5 (рис.2).

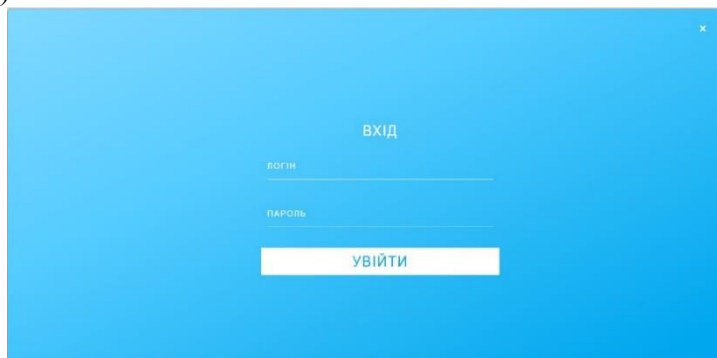

Рис. 2. Вхід в електронне освітнє середовище ЦІПО

Увійшовши в електронне освітнє середовище Центрального інституту післядипломної освіти, слухач потрапляє на кафедру професійної і вищої освіти (рис. 3).

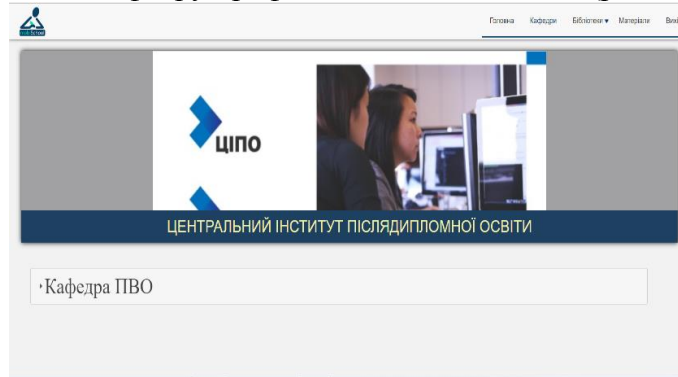

Рис. 3. Вхід в електронне освітнє середовище кафедри професійної і вищої освіти

На кафедрі розміщені віртуальні кабінети, які визначаються за прізвищем кураторів-тьюторів (рис.4).

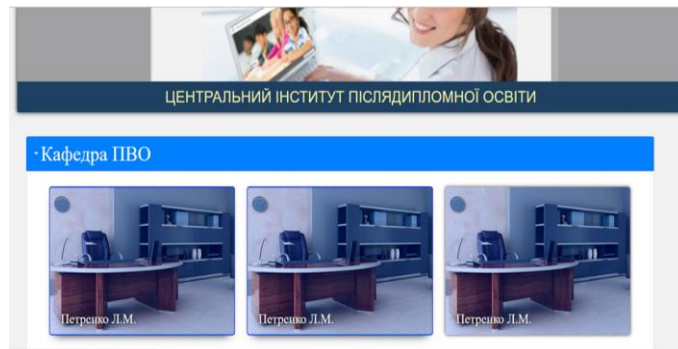

Рис. 4. Віртуальні кабінети куратора-тьютора.

Далі необхідно увійти у віртуальний кабінет куратора-тьютора, який обов'язково матиме назву категорії слухачів, як це показано на рис.5.

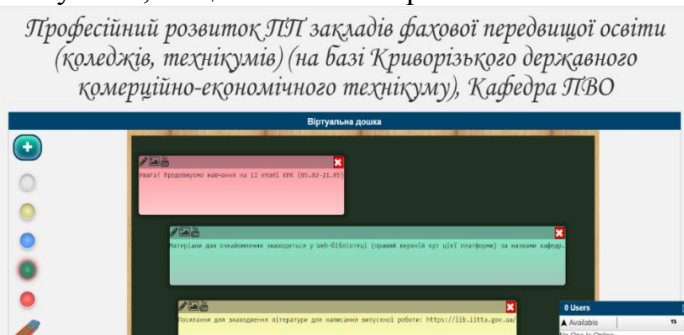

Рис. 5. Назва віртуально кабінету за категорією слухачів

Розглянемо структуру віртуального кабінету для асинхронного навчання слухачів. Він обов'язково має віртуальну дошку, на якій куратор-тьютор робить оголошення з метою координації дій слухачів і взаємодії з викладачами інших кафедр. Нижче є опція «матеріали». Доступ до них здійснюється через вхід у меню, яке розміщене у правому верхньому куті (рис. 6).

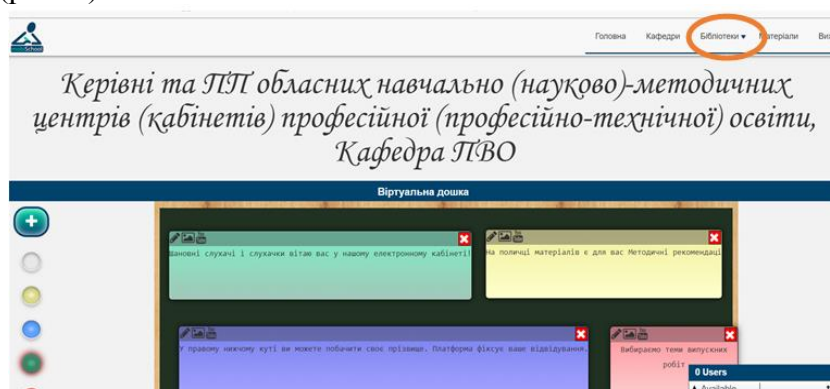

Рис. 6. Меню віртуального кабінету

Також є полицка матеріалів, на якій тьютор-куратор розміщає рекомендаційні та інструктивні матеріали. Наприклад, це може бути орієнтований список тем випускних робіт, вимоги до оформлення випускних робіт або методичні рекомендації щодо роботи в електронних кабінетах освітнього середовища тощо. Нижче можна побачити список слухачів групи та чат (рис.7). Чат призначений для взаємодії на рівні слухач↔ куратор-тьютор.

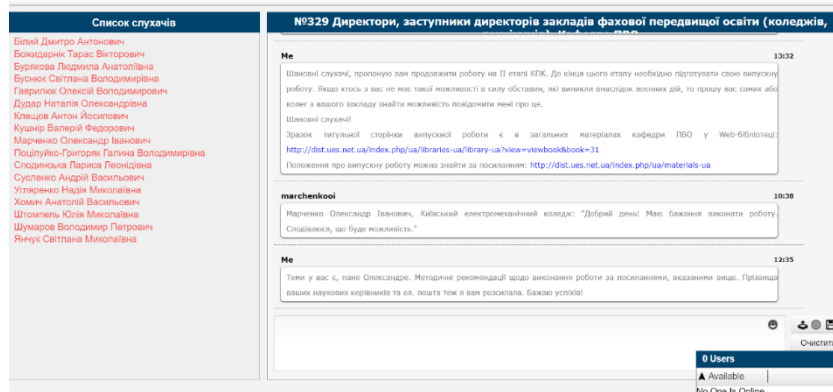

Рис. 7. Список групи слухачів і чат

Слухачам курсів підвищення кваліфікації доцільно користуватись матеріалами Web-бібліотеки закладу, вхід до якої розміщено у правому верхньому куті (рис. 8).

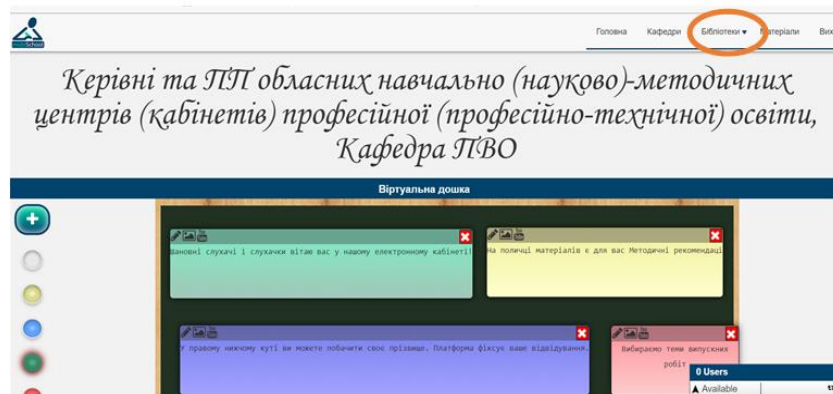

Рис. 8. Вхід у Web-бібліотеку закладу

У Web-бібліотеці закладу є категорії – загальні матеріали і кафедри, в яких розміщені матеріали, розроблені викладачами цих кафедр, та підкатегорії – той спектр навчально-методичних матеріалів, якими може користуватись самостійно слухач при асинхронному навчанні: спецкурси, презентації, відео, монографії, посібники, лекції та ін. (рис.9)

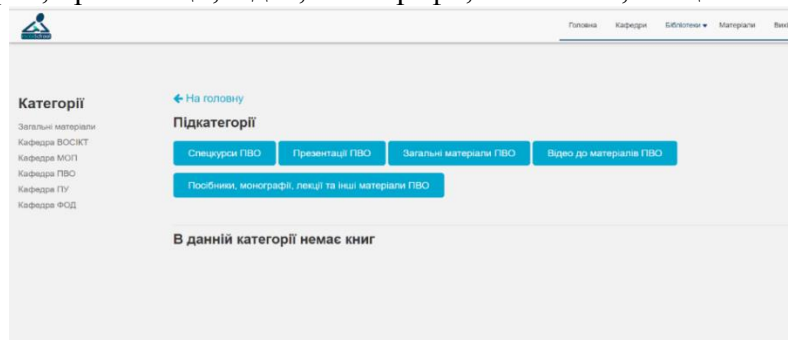

Рис. 9. Структура Web-бібліотеки закладу

Таким чином в електронному освітньому середовищі Центрального інституту післядипломної освіти представлено дидактичні матеріали для підвищення кваліфікації викладачів закладів професійної освіти. У разі їх недостатності для виконання завдань (наприклад, підготовки випускної роботи) педагога – слухачі курсів підвищення кваліфікації можуть скористатися матеріалами електронної бібліотеки НАПН України: Вас вітає Електронна бібліотека НАПН України - (iitta.gov.ua). Як і в будь-якій бібліотеці, в ній треба зареєструватись, а далі шукати матеріали за ключовими словами або за автором. Достатньо

великий перелік матеріалів, доступний не тільки для користування, але і для завантаження, представлений на сайті ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (Університет менеджменту освіти - Університет менеджменту освіти (umo.edu.ua)) безпосередньо на кафедрах Центрального інституту післядипломної освіти, наприклад: Університет менеджменту освіти (umo.edu.ua). Не зважаючи на звуки сирен, обстрілів і бомбардувань, свою роботу продовжує Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В.О. Сухомлинського України: <https://dnrb.gov.ua/ua/>. Для користування її ресурсами викладачі закладів професійної освіти мають зареєструватися і ознайомитися з усім переліком послуг на сайті зазначеної бібліотеки, що можна зробити, користуючись комп'ютером або смартфоном.

Водночас в умовах війни важливо враховувати морально-психологічний стан педагогів і добирати такі методи роботи, які б не допускали зайвого навантаження. Оскільки по завершенню курсів підвищення кваліфікації слухачі мають подати виконану випускню (підсумкову) роботу, тему якої обирають вони самі, то радше було би обрати найбільш зручну для себе форму її виконання. Це можуть бути творчі роботи, наприклад: анотований список літератури за темою, дайджест наукової та науково-методичної літератури за обраною актуальною темою, практична власна (авторська) розробка, опис власного практичного досвіду з теоретичним обґрунтуванням, портфоліо, есе.

У цей період слухачі можуть звертатися за консультаціями з різних питань, що стосуються підвищення кваліфікації, до кураторів-тьюторів, наукових керівників випускних (підсумкових) робіт. Доцільними також будуть проведення індивідуальних або групових зустрічей з використанням різних месенджерів (Viber, Telegram, WhatsApp, Lite) як ефективного та безпечного електронного освітнього простору.

Отже, резюмуючи, зазначимо, що дидактичними засадами професійного розвитку викладачів закладів професійної освіти в умовах військового стану є:

зміст навчання, представлений достатньо різноманітним контентом електронних освітніх ресурсів у Web-бібліотеці закладу на платформі LMS AdL (електронне освітнє середовище УМО);

форми – дистанційна у режимі синхронного і асинхронного навчання;

методи – консультації (індивідуальні та групові) з використанням різних месенджерів;

види випускної (підсумкової) роботи;

наукові підходи – андрогогічний, акмеологічний, інформаційний;

принципи – гуманізму і доцільності зменшення фізичного і психологічного навантаження, емпатії.

Список використаних джерел

1. Кириченко М.О., Просіна О.В., Кравчинська Т.С., Швень Я.Л. Нелінійне світорозуміння дорослих: неформальна освіта в системі українського відкритого університету післядипломної освіти. *Науковий часопис НПУ імені Н. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 77. С. 113-117.

2. Купрієвич В., Паздрій В., Антонюк Л. Особливості організації та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 198-205.

3. Пасічник О. Синхронне і асинхронне дистанційне навчання. Сучасна освіта. URL: Синхронне й асинхронне дистанційне навчання – Освіта.UA (osvita.ua)

4. Петренко Л.М. Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників: Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. – Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. – С. 132-135.